

STRESZCZENIE

Tematem niniejszej pracy są wybrane korelaty religijnego radzenia sobie stosowanego podczas sytuacji trudnej przez osoby doświadczające wojny na Ukrainie. Kontekst badań naukowych stanowi konflikt zbrojny odbywający się w południowo-wschodniej części Ukrainy. Biorąc pod uwagę tragiczne konsekwencje jakie niesie ze sobą wojna dla życia zwykłych obywateli, pojawia się w człowieku potrzeba znalezienia skutecznej strategii radzenia sobie. Im sytuacja jest mniej zrozumiała a człowiek w jej obliczu czuje się bezradny, zagrożony oraz im ma mniejsze poczucie kontroli, tym większe prawdopodobieństwo, że skieruje się w stronę rzeczywistości transcendentnej i sięgnie po strategię religijnego radzenia sobie.

W niniejszej pracy badano związki między zmiennymi podmiotowymi (preferowane wartości, poczucie lokalizacji kontroli), religijnym radzeniem sobie a zmiennymi adaptacyjnymi (nadzieja, niepokój, sens życia). Część teoretyczną oparto na koncepcji religijnego radzenia sobie ze stresem K. I. Pargamenta. Hipotezy testowano na podstawie badań własnych, w których wzięło udział 110 osób doświadczających konsekwencji wojny na Ukrainie. W badaniu wykorzystano 6 kwestionariuszy: *Kwestionariusz Portretów* S. H. Schwartz (wartości), *Skala Postaw* H. Levenson, J. Miller, D. Kopplin (poczucie lokalizacji kontroli), *Kwestionariusz RCOPE* K. I. Pargamenta (religijne radzenia sobie), *Kwestionariusz Nadziei na Sukces* Ch. Snydera, *Arkusze Samopoznania* R. B. Cattella (niepokój), *Kwestionariusz Sens w Życiu (MLQ)* M. Stegera oraz *Arkusze biograficzny* własnej konstrukcji.

Przeprowadzone analizy ujawniły szereg istotnych zależności. Badania wykazały, że rodzaj strategii religijnego radzenia sobie stosowany jest w zależności od poziomu doświadczanego stresu, poniesionych konsekwencji wojny. Uzyskane wyniki dowodzą, że istnieją w tym zakresie różnice międzypłciowe. Rezultaty badań wskazały na wpływ zmiennych podmiotowych na wybór stosowanych strategii religijnego radzenia sobie (pozytywne lub negatywne), a także wpływ religijnego radzenia sobie na zmienne adaptacyjne. W szczególności wyniki wykazały, że religijne radzenie sobie pełni rolę mediatora między zmiennymi podmiotowymi a zmiennymi adaptacyjnymi. Najczęściej osoby, które poczucie lokalizacji kontroli upatrują w Bogu oraz preferują wartości *Ukierunkowane na innych* wybierają pozytywne strategie, co zwiększa poszukiwanie sensu życia. Osoby, które upatrują źródło kontroli w losie lub ludziach najczęściej wybierają negatywne strategie, co powoduje zwiększenie niepokoju. Co istotne, okazało się, że większość zmiennych powiązanych jest zarówno z pozytywnymi jak i negatywnymi strategiami i wymagają szczegółowej analizy, co oznacza, że zależności te mają bardziej złożony charakter niż zakłada to koncepcja Pargamenta.